

عوامل مؤثر بر هویت حرفه‌ای معلم: مروری نظام‌مند

محمد محمودی بورنگ^{۱*} و حمزه نابی^۲

Factors Affecting Teacher Professional Identity: A Systematic Review

Mohammad Mahmoodi Boorang^{1*}, Hamze Nabaee²

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۹/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۸/۱۰

Abstract

Teachers are the main elements of a curriculum and education system. Success and failure of an education system depends on its teachers. If they have a coherent and well-formed professional identity, they will lead to the success of the system. Professional identity, like other aspects of identity, is affected by various factors. Studying this identity depends on the identification of such factors. Therefore, the present study is an attempt to examine these factors. This article is a systematic review study. After searching different databases, 81 articles were found. Having read the abstracts of the articles, the researchers selected 44 articles for systematic review. Various factors affecting teachers' professional identity were identified through the review. These factors were classified into five categories including: 1. Background factors 2. Personal factors 3. Cultural-social factors 4. Professional factors and 5. Political-economic factors. From among these categories, personal factors were more prominent than others and had a greater role in changing and developing professional identity.

Keywords: Professional identity, Teacher identity, Professional identity formation

چکیده

اصلی‌ترین کارگزاران برنامه درسی و نظام آموزشی، معلمان می‌باشند. موفقیت و شکست نظام آموزشی به معلمان آن وابسته است و در صورتی که این معلمان، هویت حرفه‌ای منسجم و شکل‌گرفته داشته باشند، منجر به موفقیت نظام خواهد شد. هویت حرفه‌ای نیز همچون سایر جنبه‌های هویت تحت تأثیر عوامل مختلفی می‌باشد؛ اما بررسی این هویت، نیازمند شناسایی عوامل مؤثر بر آن می‌باشد؛ به همین سبب در پژوهش حاضر، به شناسایی این عوامل پرداخته شده است. این مقاله یک مطالعه مرور نظام‌مند است. پس از جست‌وجو از بانک‌های اطلاعاتی، ۸۱ مقاله یافت شد که در نهایت پس از مطالعه چکیده آن‌ها ۴۴ مطالعه، جهت مرور نظام‌مند انتخاب شد. از مرور صورت گرفته، عوامل مختلف مؤثر بر هویت حرفه‌ای معلم، شناسایی شد. این عوامل در ۵ دسته: ۱. عوامل زمینه‌ای ۲. عوامل شخصی ۳. عوامل فرهنگی - اجتماعی ۴. عوامل حرفه‌ای و ۵. عوامل سیاسی - اقتصادی قرار داده شدند که از این میان، نقش عوامل شخصی از سایرین پررنگ‌تر بوده و سهم بیشتری در تغییر و تکوین هویت حرفه‌ای دارند.

واژه‌های کلیدی: هویت حرفه‌ای، هویت معلم، شکل‌گیری هویت حرفه‌ای

1. Ph.D. candidate of curriculum development, University of Birjand, Birjand, Iran

2. M. A. candidate of curriculum development, University of Birjand, Birjand, Iran

*Corresponding Author, Email: m.mahmoodi@birjand.ac.ir

۱. دانشجوی دکتری رشته برنامه‌ریزی درسی دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی درسی دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

* نویسنده مسئول:

مقدمه

یکی از کلیدی‌ترین و حساس‌ترین مشاغل و حرفه‌های هر نظام را معلمان بر عهده دارند (رضایی، ۱۳۹۰)؛ به‌گونه‌ای که توسعه جامعه و ترقی همه‌جانبه آن به نظام آموزشی آن جامعه و معلمان این نظام، بستگی دارد (مسرور، ۱۳۹۴). هدف تعلیم و تربیت در جوامع کنونی فقط انتقال دانش از نسل قدیم به نسل جدید و صرفاً تقویت قوای ذهنی فراگیران نیست، بلکه توسعه و پرورش همه‌جانبه مدنظر است (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰). این چنین تربیتی نیازمند معلمانی علاقه‌مند، دلسوز، کارآمد، دارای صلاحیت حرفه‌ای و هویت شکل‌گرفته می‌باشد (فروتن و رشادت‌جو، ۱۳۹۴). بنابراین، هویت از ارکان اساسی دستیابی به اهداف کلان نظام آموزشی است.

اریک اریکسون^۱ به عنوان اولین نظریه‌پرداز حوزه هویت، هویت را این‌گونه تعریف می‌کند: «هویت به معنی پاسخ به این سؤال است که شخص کیست؟ چه نقشی باید در جامعه ایفا کند؟ آیا یک کودک است یا بزرگسال و آیا توانایی آن را دارد که در جامعه ایفای نقش کند؟ آیا او احساس اعتماد به نفس دارد؟». وی مفهوم هویت را در یک دسته از نوشته‌هایش مطرح ساخت که با توجه به اهداف زمانی، مبتنی بر یک یا چند جنبه بوده است (بلاسی و گلدیس، ۱۹۹۵؛ به نقل از راستگومقدم، ۱۳۷۶). جنبه‌های یادشده را در فهرستی به این شرح جمع‌آوری کرده‌اند: الف) هویت، یک پاسخ آشکار یا ضمنی به این پرسش است که من که هستم؟ ب) بر کسب وحدتی نوین میان عناصر گذشته شخص و انتظارات آینده تکیه دارد. پ) این وحدت، حس بنیادی یکپارچگی و تداوم را در شخص باعث می‌گردد. ت) پاسخ به سؤال هویت، با ارزیابی منطقی از خود و گذشته خود، داده می‌شود. ث) این ارزیابی با ملاحظه فرهنگ، به ویژه ایدئولوژی آن و انتظاراتی که جامعه از فرد دارد صورت می‌گیرد. ج) هم‌زمان، اعتبار فرهنگ و جامعه و مناسب بودن ادراکاتی که دیگران از شخص دارند مورد سؤال قرار می‌گیرد. چ) این فرآیند یکپارچه‌سازی و مورد پرسش قرار دادن، پیرامون حوزه‌های اساسی بخصوصی مانند حرفه آتی، جنسیت، عقاید سیاسی و مذهبی مطرح می‌شود. ح) که در نتیجه آن، تعهدی قابل انعطاف، اما دیرپاب در حوزه‌های یادشده به وجود می‌آید. خ) این تعهد، از جنبه عینی، تعامل مؤثر فرد با جامعه و از جنبه ذهنی، حس اساسی وظیفه‌شناسی و وفاداری را ضمانت می‌کند. د) و در عمق بیشتر، تعهد می‌تواند احساسات نیمه‌هشیار: ریشه‌داشتن، خوب بودن، حرمت خود، اطمینان و هدفمند بودن را به وجود آورد. ذ) دوره حساس برای تحول هویت، سال‌های نوجوانی است (بلاسی و گلدیس، ۱۹۹۵؛ به نقل از راستگومقدم، ۱۳۷۶).

به دنبال نظریه اریکسون درباره هویت، جیمز مارسیا، مفهوم هویت اریکسون را عملیاتی کرد. فرآیند عملیاتی کردن مارسیا بر دو مؤلفه متمرکز بود: اکتشاف و تعهد؛ منظور از اکتشاف «دوره‌ای از تصمیم‌گیری است که انتخاب‌های پیشین، باورها و همانندسازی‌ها به وسیله فرد، مورد سؤال قرار می‌گیرد و اطلاعات یا تجربه‌های مربوط به انتخاب‌های مختلف جست‌وجو می‌شود» (مارسیا،

1. Erickson

۲۰۰۲). تعهد در این نظریه، به «کسب مجموعه‌ای پایدار از ارزش‌ها و هدف‌ها» اشاره دارد (کروگر، ۲۰۱۴).

مارسیا (۲۰۰۲) جنبه جدیدی از هویت، یعنی هویت حرفه‌ای را بررسی کرد؛ او هویت حرفه‌ای را این‌گونه تعریف می‌کند: «هویت حرفه‌ای عبارت است از سنجش مهارت‌ها و ارزش‌های شخصی مرتبط با شغل و اکتشاف فعال و سپس تعهد شغلی». مارسیا (۱۹۶۶) بر مبنای اکتشاف و تعهد، هویت حرفه‌ای افراد را در قالب چهار پایگاه در نظر می‌گیرد: ۱- هویت موفق ۲- هویت زودرس ۳- هویت دیررس ۴- هویت مغشوش. در ادامه، به‌صورت مجزا، تعریف مختصری برای هر یک از موارد یادشده ارائه می‌شود. «هویت موفق»، افرادی را شامل می‌شود که از طریق تعامل با محیط و درگیری در اکتشاف حرفه‌ای، به اهداف و ارزش‌های حرفه‌ای متعهد شده‌اند. «هویت زودرس» آن دسته از افرادی را مدنظر دارد که از طریق تطبیق خود با عقاید و نگرش‌های سایرین، مثل والدین و دیگر افراد مهم، به ارزش‌ها و اهداف حرفه‌ای متعهد شده‌اند. منظور از «هویت دیررس»، هویت آن دسته افرادی است که در جست‌وجوی علایق، ارزش‌ها و چشم‌اندازهای حرفه‌ای هستند تا به تعهد حرفه‌ای برسند. سرانجام، «هویت مغشوش»، افرادی را توصیف می‌کند که با درگیر شدن در اکتشاف حرفه‌ای، به ارزش‌ها و اهداف حرفه‌ای نیز متعهد شده‌اند (به نقل از شهرآرای و عبدی، ۱۳۸۱). هویت چهارگانه‌ی مارسیا، لزوماً مراحل مختلفی از یک زنجیره رشدی نیست، ماهیت ثابتی نداشته و ممکن است به مرور زمان، دستخوش دگرگونی شود (اسمخانی اکبری‌نژاد، نصیرنژاد و اعتمادی، ۱۳۸۸).

مارسیا از مهارت‌ها و توانایی‌ها و همچنین علایق حرفه‌ای افراد به عنوان نشانه‌های مهم در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای‌شان یاد می‌کند که در صورت ایجاد این هویت، فرد قادر است با محیط اطراف و جامعه، رابطه متقابل و عمیق ایجاد کرده و احساس وحدت و پیوستگی در مورد خود و حرفه‌اش داشته باشد و همچنین در محیط کارش به رضایت درونی و روانی دست پیدا کند (به نقل از مشهدی فراهانی، ۱۳۸۴).

امروزه هویت حرفه‌ای در جوامع پیشرفته بسیار مورد توجه قرار گرفته است و به نظر می‌رسد ایجاد هویتی قوی، خودخواسته، مثبت و منعطف می‌تواند به موفقیت شغلی، سازگاری اجتماعی و سلامت روانی منجر شود (شوارتز، ۲۰۱۱). شغل، یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین وجوه زندگی افراد است که می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای بر رفتارها و اخلاق افراد جامعه داشته باشد. گروه‌های شغلی و اخلاق حرفه‌ای حاکم بر هر گروه، میزان پرنگی و یا کم‌رنگی مرزهای میان هر گروه شغلی با دیگر گروه‌ها، کیفیت‌های لازم برای کسب آن شغل و... همه، عواملی هستند که می‌توانند بر شدت تأثیرگذاری شغل بر هویت افراد و تعریفی که از خود، بر مبنای شغل‌شان دارند تأثیر داشته باشد. انتخاب یک راه برای رسیدن به یک هویت حرفه‌ای معین، باعث شفاف شدن و قوت گرفتن خودانگاره نوجوان می‌شود (سوپر، ۱۹۶۷ و ۱۹۸۰؛ به نقل از شکیبایی، ۱۳۸۵). داشتن هویت حرفه‌ای

مثبت علاوه بر اینکه عامل مهمی در افزایش اعتماد به نفس، احساس تعلق‌پذیری به حرفه و برقراری ارتباطات بین فردی در افراد است، مهم‌ترین عامل در ایجاد رضایت از کار نیز می‌باشد (ولیزاده و قربانی، ۱۳۹۴).

کیگان^۱ (۱۹۹۴) مطابق مدل مارسیا به این موضوع پی برد که هویت حرفه‌ای، به شکل‌گیری و توسعه جنبه‌های دیگر هویت کمک می‌کند؛ بر این اساس، دانشجویانی که هویت حرفه‌ای‌شان توسعه یافته، خودارزیابی بهتری داشته و تصورشان از خود بهبود می‌یابد. در تأیید این موضوع می‌توان به پژوهش اسکوریکو و وندراک^۲ (۱۹۹۸) اشاره کرد که در «بررسی رابطه بین هویت حرفه‌ای و هویت کلی» به این نتیجه رسیدند که هویت کلی، متأثر از هویت حرفه‌ای است. همچنین حسام‌الدینی (۱۳۹۲) در پژوهشی، رابطه احتمالی هویت شغلی معلمان زبان انگلیسی و خودبازدهی آنان را مطالعه کرده است؛ نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بین هویت شغلی و خودبازدهی معلمان، رابطه معناداری وجود دارد. در نتیجه، هویت حرفه‌ای افراد، بخصوص معلمان، به معنای یادگیری نقش نیست، بلکه بسیار فراتر از آن می‌باشد و این هویت در دراز مدت، ایجاد می‌شود تا ادراک فرد از خودش به‌عنوان یک معلم را شکل دهد؛ همچنین این ادارک‌ها بر تصمیم‌گیری‌های حرفه‌ای معلم در ایفای نقش و انجام مسئولیتش تأثیر مستقیم دارد.

با توجه به اهمیت هویت حرفه‌ای در موفقیت شغلی، سازگاری اجتماعی و سلامت روانی افراد (شوارتز، ۲۰۱۱) همچنین، نقش بی‌بدیل معلمان در هر نظام آموزشی، بررسی و شناسایی عوامل مؤثر بر هویت حرفه‌ای معلمان موجه به نظر می‌رسد. از بررسی مطالعات مختلف این حوزه، می‌توان چنین نتیجه گرفت که از بین عوامل مختلف مؤثر بر هویت حرفه‌ای، بر نقش محیط، بیشتر تأکید شده است (کانلی و کلاندینین؛ ۱۹۹۹؛ فایرفیلد، ۲۰۱۰؛ دی، الیوت و کینگتن، ۲۰۰۵) همچنین در پژوهش‌ها نتایج متناقضی در مورد نقش عامل احتمالی جنسیت به‌دست آمده است؛ به این صورت که برخی از پژوهش‌ها این عامل احتمالی را مؤثر دانسته (شوردی و حیدری، ۱۳۹۵) و برخی دیگر بی‌تأثیر می‌دانند (حسام الدینی، ۱۳۹۲) به همین سبب در نوشتار حاضر به بررسی عوامل مؤثر بر هویت حرفه‌ای معلم پرداخته می‌شود و پس از مرور نظام‌مند مطالعات صورت‌گرفته، مشخص خواهد شد، به طور عام، چه عواملی در این مهم نقش دارند.

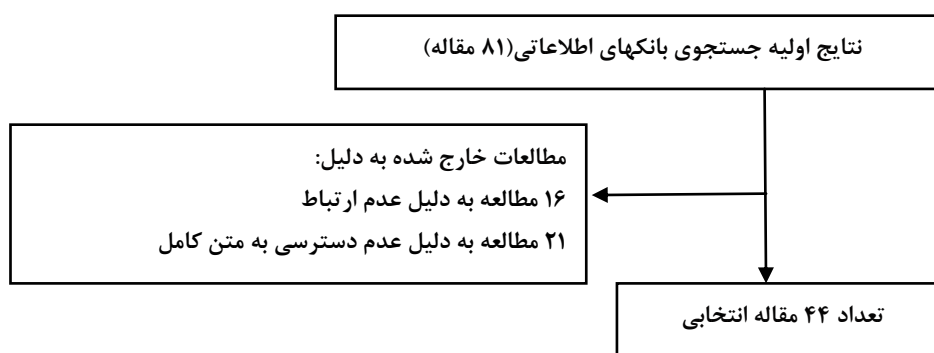
روش پژوهش

این مقاله، یک مطالعه مروری نظام‌مند است که با جست‌وجوی بانک‌های اطلاعاتی از قبیل Web of Science، Magiran، ERIC، SID، Ovid، Elsevier، Google Scholar، Civilica، Scopous و با استفاده از کلمات کلیدی هویت حرفه‌ای، حرفه‌ای‌شدن، هویت

1. Kegan

2. Skorikov & Vondracek

حرفه‌ای معلم، هویت معلمی و معادل انگلیسی آن‌ها شامل Professionalism, Professionalism (از سال ۱۹۹۴ تا سال ۲۰۱۸) انجام شده است. تعداد ۸۱ مقاله در نتیجه جست‌وجو به دست آمد که پس از مطالعه چکیده آن‌ها مقالاتی که نامرتب بود و یا دسترسی به متن کامل آن‌ها میسر نبود، کنار گذاشته شد و در نهایت ۴۴ مقاله که بیشترین ارتباط را در زمینه شناسایی عوامل مرتبط با شکل‌گیری هویت حرفه‌ای افراد، به ویژه معلم، داشتند انتخاب شد و مورد بررسی قرار گرفتند. روند جست‌وجو و انتخاب مقالات در نمودار ۱ نشان داده شده است.

نمودار (۱) روند انتخاب مقالات

پس از جمع‌آوری اطلاعات، با توجه به یافته‌های حاصل از پژوهش و طبقه‌بندی آن‌ها، نتایجی به دست آمد که در راستای عناصر برنامه درسی میلر، تجزیه و تحلیل و طبقه‌بندی گردید و فرآیند تحلیل با استفاده از روش کدگذاری (کدگذاری باز و محوری) اشتراوس و کوربین (۱۳۹۰) صورت گرفت. روایی و اعتباریابی پژوهش کیفی نیز با روش ارزیابی لینکلن و گوبا (۱۹۹۴) بر پایه چهار معیار اعتباربخشی (باورپذیری)، انتقال‌پذیری، اعتمادبخشی و تأییدپذیری، صورت پذیرفت. در پژوهش حاضر، به منظور اعتباربخشی، از فن خودبازبینی محقق، و به منظور انتقال‌پذیری، از فن غنی‌سازی و بیان دقیق اسناد مورد مطالعه، استفاده شده است؛ همچنین به منظور اعتمادبخشی و تأییدپذیری، فرآیند کدگذاری و مؤلفه‌ها به همراه متخصص برنامه درسی، مورد بررسی و بازبینی قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

نقش احتمالی عامل زمینه، از جمله عوامل مهم مؤثر بر هویت شغلی معلمان است که به وفور در نتایج تحقیقات به چشم می‌خورد. کلچرمانز (۲۰۰۹) در ارتباط با عامل زمینه‌ای، بیان می‌کند که هویت حرفه‌ای یک معلم، از طریق تعامل بین او و زمینه‌ای که در آن به فعالیت مشغول است، شکل می‌گیرد. منظور از زمینه شرایط، جو سازمانی و بافت کلی محیطی است که فرد به عنوان یک معلم در آن محیط به فعالیت علمی مشغول است. در محیط‌های آموزشی، این زمینه، دربرگیرنده این

عوامل است: برنامه درسی، امکانات آموزشی و سطح علمی مدرسان (سیدکلان و بازدار قمچی قیه، ۱۳۹۷؛ باکسترماگولدا، ۱۹۹۹؛ واترمن، ۱۹۹۹؛ دلپراتو، ۲۰۱۳؛ مارانون و پرا، ۲۰۱۵)، وقایع درون‌سازمانی (کانلی و کلاندینین، ۱۹۹۹)، سازمان و زمینه سازمانی (گودسون و کول، ۱۹۹۴)، برنامه‌ها و فعالیت‌های شغلی و حرفه‌ای (رید، دالگرن، پیتوکز و آبرانت دالگر، ۲۰۰۸)، عوامل درون‌سازمانی، روابط شخص با دیگران بخصوص همکاران (کورتگن، ۲۰۰۴)، قدرت رهبری و مدیریت در شغل (کوک، ۲۰۰۳)، ارزش‌های اخلاقی درک شده در محل کار (کوک، ۲۰۰۳؛ بکر، ۲۰۱۳)، پیشینه تاریخی شغل (اوهلن و سگستن، ۱۹۹۸)، تصویر عمومی از حرفه و عوامل مؤثر بر آن (هوی، ۲۰۱۳)، توقع و درک دیگران از شرایط کار، پشتیبانی و پذیرش، یاری و دفاع از طرف سایرین در محیط کار (ماکلنتوس، ۲۰۰۳).

افزون بر عوامل زمینه‌ای، عوامل شخصی نیز در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلم، نقش مؤثری دارند از جمله: تجارب شخص (سیدکلان، بازدار قمچی قیه، ابراهیمی و عیاری، ۱۳۹۷؛ حیدری نقدعلی، عطاران و حاجی حسین‌نژاد، ۱۳۹۲؛ سلیمی، علایی، نجارباغسیاه، ۱۳۹۶؛ ملکمیان، قجرعضدانلو، سالکی شیرجینی، ۱۳۸۸؛ ارات، ۱۹۹۴؛ کلچرمانز، ۱۹۹۴؛ کارلون و جانسون، ۲۰۰۷؛ نوبلی، کمبس، کلاوارینو و نیسن، ۲۰۱۴؛ ساگرو، ۱۹۹۷؛ لاموت و انگل، ۲۰۱۰؛ کرگ، ۲۰۰۱)، باورها، عقاید و دیدگاه‌های فردی (حیدری نقدعلی، عطاران و حاجی حسین‌نژاد، ۱۳۹۲؛ کلچرمانز، ۱۹۹۴؛ اسکوارتز، کوئن و ویوان، ۲۰۱۱؛ اسکوریکو، ۱۹۹۸؛ ساگرو، ۱۹۹۷؛ ونگستروم، ۲۰۰۶)، سنت‌ها (کلچرمانز، ۱۹۹۴؛ گودسون و کول، ۱۹۹۴)، خانواده و شرایط خانوادگی (حیدری و رضایی، ۲۰۱۱؛ اسکوارتز، کوئن و ویوان، ۲۰۱۱؛ اسکوریکو، ۱۹۹۸)، جنسیت و تفاوت‌های جنسی (حیدری و رضایی، ۲۰۱۱؛ پیرسون، ۱۹۹۸؛ کارلون و جانسون، ۲۰۰۷؛ اسکوارتز، کوئن و ویوان، ۲۰۱۱)، سطح دانش فردی و معلومات (گودسون و کول، ۱۹۹۴؛ کارلون و جانسون، ۲۰۰۷؛ ساگرو، ۱۹۹۷)، عواطف، احساسات و انگیزه فرد (نوبلی، کمبس، کلاوارینو و نیسن، ۲۰۱۴؛ اسکوریکو، ۱۹۹۸؛ لاموت و انگل، ۲۰۱۰)، خودآگاهی شخص (حیدری نقدعلی، عطاران و حاجی حسین‌نژاد، ۱۳۹۲)، شخصیت و عوامل شخصیتی (کانلی و کلاندینین، ۱۹۹۹)، فعالیت‌های عملی و علمی (رید و همکاران، ۲۰۰۸؛ باکسترماگولدا، ۱۹۹۹؛ کارلون و جانسون، ۲۰۰۷؛ اسکوریکو، ۱۹۹۸؛ واترمن، ۱۹۹۹) و ادراکات شخص (گودسون و کول، ۱۹۹۴؛ لیزو، فانک و استرانگ، ۱۹۹۶؛ ساگرو، ۱۹۹۷).

از دیگر عوامل اساسی تشکیل‌دهنده هویت حرفه‌ای معلم، عامل اجتماعی- فرهنگی است (ساگرو، ۱۹۹۷)، که به این موارد می‌توان اشاره کرد: آنچه که فرد (معلم) را احاطه می‌کند، انتظارات دیگران از فرد (رینولدز، ۱۹۹۶) ارتباط معلم با جامعه و انجمن‌های حرفه‌ای (نوبلی، کمبس، کلاوارینو و نیسن، ۲۰۱۴؛ کارلون و جانسون، ۲۰۰۷؛ فابرفیلد و آرتمند، ۲۰۱۰؛ اسکوارتز، کوئن و ویوان، ۲۰۱۱؛ کورتگن، ۲۰۰۴؛ بکر، ۲۰۱۳)، تغییرات فرهنگی و اجتماعی (دی، الیوت و کینگتان، ۲۰۰۵).

چهارمین عامل شکل‌دهنده هویت حرفه‌ای معلم، عامل حرفه‌ای است که شامل جنبه‌هایی از زندگی معلمین است که به طور خاص با شغل آن‌ها ارتباط پیدا کرده و آن را از سایر مشاغل متمایز

می‌سازد؛ این جنبه‌ها عبارتند از: جهت‌گیری حرفه‌ای، وظیفه‌مداری، خودکارآمدی و تعهد حرفه‌ای (شاوردی و حیدری، ۱۳۹۵؛ ملک‌میان، قجرعضدانلو، سالکی شیرجینی، ۱۳۸۸؛ لاموت و انگل، ۲۰۱۰؛ کروگر، ۲۰۱۴؛ کوک، ۲۰۰۳؛ خدارحمی، ۲۰۱۲).

عوامل سیاسی - اقتصادی نیز به عنوان آخرین عامل مؤثر در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلمان، در این پژوهش، مورد بررسی قرار گرفت. در راستای اثرگذاری این عامل بر شکل‌گیری هویت حرفه‌ای، ویلسون (۲۰۱۱) اعتقاد دارد که عواملی نظیر ذهنیت‌ها، سیاست‌های دولتی در حوزه‌های اقتصاد، محیط زیست، فرهنگ و... نیز بر شکل‌گیری هویت حرفه‌ای اعضای هیات علمی، اثرگذار است؛ همچنین حیدری و رضایی (۲۰۱۱) در پژوهش خود، پایگاه اجتماعی و اقتصادی را از عوامل مؤثر بر هویت حرفه‌ای معلم می‌داند. جدول (۱) عوامل مؤثر بر شکل‌گیری هویت حرفه‌ای را در تحقیقات بررسی‌شده، نشان می‌دهد.

جدول (۱) عوامل مؤثر بر شکل‌گیری هویت حرفه‌ای افراد (معلم، پرستار، دانشجو و ...)

ردیف	عنوان مطالعه	نویسنده	سال	عوامل مؤثر
۱	بازسرابی روایات و تجارب دانشجوی معلمان به منظور شناسایی عوامل مؤثر در تکوین «هویت حرفه‌ای» آنان	سیدکلان بازدار قمچی قیه ایوب ابراهیمی لیلا عیاری	۱۳۹۷	برنامه درسی، امکانات آموزشی و سطح علمی مدرسان و تجارب گذشته فرد
۲	هویت حرفه‌ای گذشته، حال و آرمانی معلمان زبان انگلیسی: سنجش تأثیر تجربه تدریس در هویت حرفه‌ای	سلیمی، علائی، نجم‌باغسیاه	۱۳۹۶	تجربه‌های فردی و سال‌های گذشته تدریس
۳	تحلیل و بررسی هویت شغلی با تأکید بر شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های آن	شاوردی و حیدری	۱۳۹۵	اهمیت شغل، تعهد فرد به شغل، دلبستگی و وابستگی عاطفی به شغل و جهت‌گیری حرفه‌ای فرد در شغل
۴	تجربه‌های دوران تحصیل و شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلم: پژوهشی خودمردم‌نگارانه	حیدری نقدعلی عطاران حاجی حسین‌نژاد	۱۳۹۲	تجربه‌های گذشته، خودآگاهی، چرخش از رویکرد معلم‌محوری به رویکرد کودک‌محوری در تدریس، پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان، تأمل در عمل، پیوند بین نظر و عمل و جست‌وجوی معنا

ردیف	عنوان مطالعه	نویسنده	سال	عوامل مؤثر
۵	وضعیت تعهد سازمانی و رابطه آن با نقش پایگاه هویت شغلی کارکنان بیمارستان‌های تأمین اجتماعی استان گلستان	ملکمیان، قجرعضدانلو، سالکی شیرجینی	۱۳۸۸	میزان تعهد شغلی، تجارب شغلی و سابقه کار
۶	Developing professional knowledge and competence	Erut	۱۹۹۴	تجارب شخصی فرد
۷	Exploring the teachers professional knowledge: Constructing identity and community	Goodson & Cole	۱۹۹۴	سنت‌ها، دانش و درک دانش ضمنی، سازمان و زمینه سازمانی
۸	De professionele ontwikkeling van leerkrachten basisonderwijs vanuit het biografisch perspectief (The professional development of elementary teachers from the biographical perspective)	Kelchtermans	۱۹۹۴	گذشته فرد، عقاید و باورهای فرد، سنت‌ها
۹	The mental demands of modern life	Kegan	۱۹۹۴	سایر جنبه‌های هویت (ملی، مذهبی، هویت کلی و...)
۱۰	Cultural scripts for teachers: identities and their relation to workplace landscapes	Reynolds	۱۹۹۶	انتظارات و توقعات دیگران از فرد
۱۱	Attributional Retraining Increases Career Decision Making self-efficacy	Luzzo & Funk &Strang	۱۹۹۶	درک و نگرش دانشجو از محیط، رشته، کلاس و دانشگاه خود
۱۲	Student teachers' lay theories and teaching identities: Their implications for professional development	Sugrue	۱۹۹۷	عوامل اجتماعی و شخصی، دانش و درک شخص، گذشته و تجارب فردی، باورهای شخص
۱۳	A Cross-sectional Study of the Relationship between Perry's Scheme, Marcia's Identity Statuses, Educational Level and Gender	Pearson	۱۹۹۸	تفاوت‌های جنسیتی

ردیف	عنوان مطالعه	نویسنده	سال	عوامل مؤثر
۱۴	Vocational identity development: Its relationship to other identity domains and to overall identity development	Skorikov, & Vondracek	۱۹۹۸	محدودیت‌های محیطی و اجتماعی، انگیزه‌ها، اندازه و گستردگی شبکه‌های اجتماعی، باورها و ارزش‌ها، توانایی و امکان مشارکت در فعالیت‌های علمی و تحقیقاتی، رویکرد خانواده به ادامه تحصیل و تصور فرد از خودش
۱۵	The professional identity of the nurse: concept analysis and development	Öhlén, & Segesten	۱۹۹۸	پیشینه تاریخی شغل
۱۶	Shaping a professional identity: stories of education practice	Connelly & Clandinin	۱۹۹۹	وقایع درون‌سازمانی، شخصیت، فرهنگ، دانش
۱۷	Constructing adult identities	Baxter Margolda	۱۹۹۹	فعالیت‌های مرتبط با رشته تحصیلی، برنامه درسی و محیط آموزش عالی
۱۸	Identity, the identity statuses, and identity status development: A contemporary statement	Waterman	۱۹۹۹	زمینه‌های برنامه درسی و فعالیت‌های آموزشی
۱۹	Professional identity of Japanese nurses: Bonding into nursing	Cregg & Magilvy	۲۰۰۱	یادگیری از تجربیات کاری، تشخیص ارزش حرفه، تثبیت فلسفه خود شخص از حرفه، تأثیرپذیری از آموزش، داشتن تعهد نسبت به حرفه
۲۰	Reworking Professional Nursing Identity	MacIntosh	۲۰۰۳	توقع و درک دیگران از شرایط کار، پشتیبانی و پذیرش، یاری و دفاع از طرف سایرین در محیط کار

ردیف	عنوان مطالعه	نویسنده	سال	عوامل مؤثر
۲۱	Beginning students' definitions of Nursing: an Inductive Framework of Professional Identity.	Cook, Gilmer, & Bess	۲۰۰۳	محیط کار و ارزش‌های اخلاقی درک‌شده در محل کار، داشتن استقلال در فعالیت، قدرت رهبری و مدیریت در شغل، مهارت‌های تفکر انتقادی و تعهد به حرفه
۲۲	In search of the essence of a good teacher: Towards a more holistic approach in teacher education	Korthagen	۲۰۰۴	عوامل درون‌سازمانی، روابط شخص با دیگران بخصوص همکاران
۲۳	Reform, standards and teacher identity: Challenges of sustaining commitment	Day & Elliot & Kington	۲۰۰۵	محیط و عوامل محیطی، تغییرات فرهنگی و اجتماعی
۲۴	The art of professional development and caring in cancer nursing	Wengström, & Ekedahl	۲۰۰۶	جهت‌گیری دنیوی و مذهبی، پیشرفت از لحاظ شایستگی
۲۵	Understanding the Science Experiences of Successful Women of Color: Science Identity as an Analytic Lens	Carlone & Johnson	۲۰۰۷	نقش علمی، جایگاه علمی، میزان درگیری در فعالیت-های علمی، جنسیت، ارتباط با دیگران، آموزش عملی، تجارب شخصی و حرفه‌ای
۲۶	Educated Caring: The Emergence of Professional Identity Among Nurses	Apeso-Varano	۲۰۰۷	آموزش و محیط کار
۲۷	Identity and engagement for professional formation. Studies in Higher Education	Reid & Dahlgren & Abrandt & Dahlgren	۲۰۰۸	برنامه‌ها و فعالیت‌های شغلی و حرفه‌ای
۲۸	Nursing's orphans: How the system of nursing education in Australia is undermining professional identity	Madsen, McAllister, Godden, Greenhill, & Reed	۲۰۰۹	آموزش تاریخچه حرفه و ارزش آن
۳۰	Narratives of Female ROTC Student-Cadets the Postmodern University	Fairfield-Artman	۲۰۱۰	هویت جنسی، شبکه‌های اجتماعی، روابط با محیط دانشگاه، رشته تحصیلی، گرایش به علم و فعالیت‌های علمی

عوامل مؤثر	سال	نویسنده	عنوان مطالعه	ردیف
عوامل روان‌شناختی، عوامل فرهنگی، تجارب دوران کودکی در زمان تحصیل، دانش و آموخته‌های کسب‌شده در دوره‌های آموزشی و تجربیات شخصی معلم در جریان تدریس، جهت‌گیری حرفه-ای، وظیفه‌مداری، خودکارآمدی و تعهد به تدریس	۲۰۱۰	Lamote & Engels	The development of student teachers' professional identity	۳۱
جنس، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، حمایت‌های خانواده و دوستان، محیط و شبکه‌های اجتماعی فرد	۲۰۱۱	Heidari & Rezaei	Sociological analysis of students' professional identity: A case study	۳۲
دیدگاه‌ها و عقاید اشخاص مهم زندگی شخص، همسالان، جنسیت، خانواده، محیط، شبکه اجتماعی فرد	۲۰۱۱	Schwartz & Koen & Vivian	Handbook of Identity Theory and Research	۳۳
ذهنیت‌ها، سیاست‌های دولتی در حوزه‌های اقتصاد، محیط زیست، فرهنگ	۲۰۱۱	Wilson	Using Identity Processing Styles to Better Understand A Comprehensive Status Model of Identity Development, published Phd Thesis: in The Graduate Faculty of the University of Akron.	۳۴
حس خودکارآمدی مثبت، خودسامانی پیشرفت حرفه‌ای، و انگیزه درونی	۲۰۱۲	Khodarahmi	An Investigation into Iranian EFL Teachers' Professional Identity and Its Construction	۳۵
انتقال ارزش‌های حرفه‌ای از طریق برنامه درسی رسمی و پنهان توسط دانشکده	۲۰۱۳	Del Prato	Students' voices: The lived experience of faculty incivility as a barrier to professional formation in associate degree nursing education	۳۶

عوامل مؤثر	سال	نویسنده	عنوان مطالعه	ردیف
محل کار به عنوان یک عنصر شکل دهنده، ارتباطات، توجه اساتید به دانشجویان	۲۰۱۳	Becker	The Lived Experience of Professional Identity in Master Nursing Academics	۳۷
مدرسان به‌عنوان مهمترین ایفاکننده‌های نقش	۲۰۱۳	Larson, Brady, Engelmann, Perkins, & Shultz	The formation of professional identity in nursing	۳۸
مورد احترام واقع شدن و بهبود جایگاه اجتماعی	۲۰۱۴	Baraz-Pordanjani	Damaged professional identity as a 'barrier to Iranian nursing students clinical learning: a qualitative study	۳۹
احساسات، انگیزه، شرایط محیطی، تعامل با همسالان، تجارب فرد	۲۰۱۴	Noble & Coombes & Nissen & Clavarino	Becoming a pharmacist: the role of curriculum in professional identity formation	۴۰
تصویر عمومی از حرفه و عوامل مؤثر بر آن: شامل ارزش‌های سنتی اجتماعی و فرهنگی، ارزش‌های محیط کار، آموزش	۲۰۱۴	Hoeve, Jansen, & Roodbol	The nursing profession: public image, self-concept and professional identity	۴۱
تعهد اساتید، توسعه برنامه آموزشی و روش‌های آموزش	۲۰۱۴	Crigger & Godfrey	From the Inside out: A New Approach to Teaching Professional Identity Formation and Professional Ethic	۴۲
ایفاکننده‌های نقش مثبت، تعلق داشتن، حمایت همتایان، توانایی تفکر انتقادی و اعتماد	۲۰۱۴	Walker	Constructing a nursing identity within the clinical environment: The student nurse experience	۴۳
محیط، مدرس و شیوه یادگیری	۲۰۱۵	Marañón, & Pera	Theory and practice in the construction of professional identity in nursing students: A qualitative study.	۴۴

بحث و نتیجه‌گیری

موضوع هویت در سال‌های اخیر در شاخه‌های مختلف علوم، مورد توجه بسیاری قرار گرفته است (کانلی و کلاندینین، ۱۹۹۹، اسفارد و پروساک، ۲۰۰۵)؛ این گرایش به سبب تغییرات جهانی در ابعاد مختلف مرتبط با هویت است. تعلیم و تربیت نیز تحت تأثیر این دگرگونی قرار گرفته که باعث اصلاحاتی در نظام آموزشی بسیاری از کشورها شده است. این اصلاحات، موجب پیدایش چالش‌هایی در زمینه هویت حرفه‌ای معلمان شده است. با توجه به نقش کلیدی معلمان و اهمیت هویت حرفه‌ای آن‌ها بررسی عوامل مؤثر در تشکیل و تغییر این هویت، لازم به نظر می‌رسد؛ به همین سبب در نوشتار حاضر، پس از بررسی نظام‌مند تحقیقات مختلف، نشان داده شد که عوامل مؤثر چیست و کدام عامل سهم بیشتری در تأثیر بر هویت حرفه‌ای دارد.

عوامل شناسایی شده در ۵ دسته به شرح زیر، طبقه‌بندی شده‌اند:

۱- عوامل زمینه‌ای: منظور از عامل زمینه‌ای، شرایط، جو سازمانی و بافت کلی محیطی است که فرد به عنوان یک معلم در آن محیط به فعالیت حرفه‌ای مشغول است. از جمله عواملی که می‌توان به آن‌ها اشاره کرد: برنامه درسی، امکانات آموزشی و سطح علمی مدرسان (سیدکلان و بازدار قمچی قیه، ۱۳۹۷؛ باکسترماگولدا، ۱۹۹۹؛ واترمن، ۱۹۹۹؛ دلپراتو، ۲۰۱۳؛ مارانون و پرا، ۲۰۱۵)، جایگاه اجتماعی (باراز-پردنجانی و همکاران، ۲۰۱۴)، وقایع درون‌سازمانی (کانلی و کلاندینین، ۱۹۹۹)، سازمان و زمینه سازمانی (گودسون و کول، ۱۹۹۴)، برنامه‌ها و فعالیت‌های شغلی و حرفه‌ای (رید، دالگرن، پیتوکز و آبرانت دالگرن، ۲۰۰۸)، عوامل درون‌سازمانی، روابط شخص با دیگران بخصوص همکاران (کورتگن، ۲۰۰۴)، قدرت رهبری و مدیریت در شغل (کوک، ۲۰۰۳)، ارزش‌های اخلاقی درک‌شده در محل کار (کوک، ۲۰۰۳؛ بکر، ۲۰۱۳)، پیشینه تاریخی شغل (اوهلن، ۱۹۹۸)، تجربیات کاری و یادگیری از تجربیات کاری (کرگ، ۲۰۱۱)، تصویر عمومی از حرفه و عوامل مؤثر بر آن (هوی، ۲۰۱۳)، توقع و درک دیگران از شرایط کار، پشتیبانی و پذیرش، یاری و دفاع از طرف سایرین در محیط کار (ماکلنتوس، ۲۰۰۳).

۲- عوامل شخصی: این بعد از هویت حرفه‌ای دربرگیرنده خصوصیات فردی است که خارج از زمینه شغلی و حرفه‌ای بوده و هر معلم را از دیگری متمایز می‌سازد. از جمله این موارد می‌توان به پیشینه فردی، زندگی خانوادگی، قومیت و جنسیت اشاره کرد. این عوامل می‌تواند یک چهارچوب ساختاری را برای تصمیم‌ها و اقدامات فرد در طول زندگی‌اش فراهم کند. عوامل استخراج‌شده این دسته عبارتند از: تجارب شخص (سیدکلان، بازدار قمچی قیه، ابراهیمی و عیاری، ۱۳۹۷؛ حیدری‌نقدعلی، عطاران و حاجی‌حسین‌نژاد، ۱۳۹۲؛ سلیمی، علائی، نجارباغسیاه، ۱۳۹۶؛ ملک‌میان، قجرعضدانلو، سالکی شیرجینی، ۱۳۸۸؛ ارات، ۱۹۹۴؛ کلچرمانز، ۱۹۹۴؛ کارلون و جانسون، ۲۰۰۷؛ نوبلی، کمبس، کلاوارینو و نیسن، ۲۰۱۴؛ ساگرو، ۱۹۹۷؛ لاموت و انگل، ۲۰۱۰؛ کرگ، ۲۰۰۱)، باورها، عقاید و دیدگاه‌های فردی (حیدری‌نقدعلی، عطاران و حاجی‌حسین‌نژاد، ۱۳۹۲؛ کلچرمانز،

۱۹۹۴؛ اسکوارتز، کوئن و ویوان، ۲۰۱۱؛ اسکوریکو، ۱۹۹۸؛ ساگرو، ۱۹۹۷؛ ونگستروم، ۲۰۰۶)، سنت‌ها (کلچرمانز، ۱۹۹۴؛ گودسون و کول، ۱۹۹۴)، خانواده و شرایط خانوادگی (حیدری، ۲۰۱۱؛ اسکوارتز، کوئن و ویوان، ۲۰۱۱؛ اسکوریکو، ۱۹۹۸)، جنسیت و تفاوت‌های جنسی (حیدری، ۲۰۱۱؛ پیرسون، ۱۹۹۸؛ کارلون و جانسون، ۲۰۰۷؛ اسکوارتز، کوئن و ویوان، ۲۰۱۱)، سطح دانش فردی و معلومات (گودسون و کول، ۱۹۹۴؛ کارلون و جانسون، ۲۰۰۷؛ ساگرو، ۱۹۹۷)، عواطف، احساسات و انگیزه فرد (نوبلی، کمبس، کلاوارینو و نیسن، ۲۰۱۴؛ اسکوریکو، ۱۹۹۸؛ لاموت و انگل، ۲۰۱۰)، خودآگاهی شخص (حیدری نقدعلی، عطاران و حاجی حسین‌نژاد، ۱۳۹۲)، شخصیت و عوامل شخصیتی (کانلی و کلاندینین، ۱۹۹۹)، فعالیت‌ها عملی و علمی (رید و همکاران، ۲۰۰۸؛ باکسترماگولدا، ۱۹۹۹؛ کارلون و جانسون، ۲۰۰۷؛ اسکوریکو، ۱۹۹۸؛ واترمن، ۱۹۹۹) و ادراکات شخص (گودسون و کول، ۱۹۹۴؛ لیزو، فانک و استرانگ، ۱۹۹۶؛ ساگرو، ۱۹۹۷)

۳- عوامل اجتماعی - فرهنگی: منظور از این عامل، بستر فرهنگی و اجتماعی است که فعالیت افراد (معلمان) و گروه‌ها در آن شکل می‌گیرد. در این زمینه، تعاملات اجتماعی با افراد و مجامع حرفه‌ای و عوامل فرهنگی به عنوان اصلی‌ترین ملاک‌های تعیین‌کننده هویت حرفه‌ای معلم استخراج شده‌اند. انتظارات دیگران از فرد (رینولدز، ۱۹۹۶) ارتباط معلم با جامعه و انجمن‌های حرفه‌ای (نوبلی، کمبس، کلاوارینو و نیسن، ۲۰۱۴؛ کارلون و جانسون، ۲۰۰۷؛ فابرفیلد و آرتمند، ۲۰۱۰؛ اسکوارتز، کوئن و ویوان، ۲۰۱۱؛ کورتگن، ۲۰۰۴؛ بکر، ۲۰۱۳)، تغییرات فرهنگی و اجتماعی (دی، الیوت و کینگتان، ۲۰۰۵) از جمله مؤلفه‌های اجتماعی - فرهنگی اثرگذار بر هویت حرفه‌ای معلمان است.

۴- عامل حرفه‌ای: شامل جنبه‌هایی از زندگی معلمین است که به طور خاص با شغل آن‌ها ارتباط پیدا کرده و آن را از سایر مشاغل متمایز می‌سازد؛ این جنبه‌ها عبارتند از: جهت‌گیری حرفه‌ای، وظیفه‌مداری، خودکارآمدی و تعهد حرفه‌ای (شاوردی و حیدری، ۱۳۹۵؛ ملکمیان، قجرعضدانلو، سالکی شیرجینی، ۱۳۸۸؛ لاموت و انگل، ۲۰۱۰؛ کروگر، ۲۰۱۴؛ کوک، ۲۰۰۳؛ خدارحمی، ۲۰۱۲).

۵- عوامل سیاسی - اقتصادی: منظور از عامل سیاسی - اقتصادی، آن دسته عناصری است که خارج از حوزه آموزش عالی قرار داشته، اما در مقیاس خرد و کلان بر آن تأثیرگذار است؛ عواملی نظیر ذهنیت‌ها، سیاست‌های دولت در حوزه‌های اقتصاد و محیط زیست (ویلسون، ۲۰۱۱) و پایگاه اقتصادی فرد (حیدری و رضایی، ۲۰۱۱).

پیشنهاد‌های تحقیق به شرح زیر است:

- توسعه ابعاد پژوهشگری و تحقیقاتی معلمان از طریق توجه به عامل حرفه‌ای و برنامه‌ریزی برای آن؛

- ایجاد ساز و کار برای تقویت منزلت و جایگاه اجتماعی معلمان از طریق ارائه برنامه‌های بین‌سازمانی؛
- تمهید ساز و کار برای ایجاد و پرورش انگیزه معلمان، از طریق توجه دادن به عامل اجتماعی - فرهنگی همچون حقوق و مزایا، سازماندهی مناسب خدمات و امکانات رفاهی؛
- برگزاری کارگاه‌های دانش‌افزایی معلمان و ارائه دانش نظری مربوط به رشته از طریق توجه به ابعاد عامل حرفه‌ای

منابع

- اسمخانی اکبری‌نژاد، هادی؛ نصیرنژاد، فریبا؛ و اعتمادی، احمد. (۱۳۸۸). بررسی رابطه حمایت اجتماعی والدین و سبک‌های فرزندپروری با هویت و سلامت روانی فرزندان. *زن و مطالعات خانواده*، ۲(۶)، ۹-۲۶.
- حسام الدینی، نیلوفر. (۱۳۹۲). *رابطه بین هویت حرفه‌ای معلمان زبان خارجی ایرانی و کارکرد آنان در دبیرستان‌ها*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم، تهران.
- راستگومقدم، میترا. (۱۳۷۶). *بررسی تحول شغلی از نوجوانی تا جوانی و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء، تهران.
- رضایی، منیره. (۱۳۹۰). پاسخی به نیاز معلمان برای افزایش دانش حرفه‌ای در دنیای متحول امروز. *پژوهشنامه فرهنگیان*، ۱(۱)، ۳۲.
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی. ۲۶.
- سیدکلان، سیدمحمد؛ بازدارقمچی قیبه، مرتضی؛ ابراهیمی، ایوب؛ و عیاری، لیلیا. (۱۳۹۶). بازسازی روایات و تجارب دانشجومعلمان به منظور شناسایی عوامل مؤثر در تکوین هویت حرفه‌ای آنان. *پژوهش در تربیت معلم*، ۱(۳)، ۴۵-۷۲.
- شاوردی، ته‌مین؛ و حیدری، حسین. (۱۳۹۵). تحلیل و بررسی هویت شغلی با تأکید بر شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های آن. *فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی*، ۸(۲۸)، ۱۱۴-۱۴۱.
- شکیبایی، طیبه. (۱۳۸۵). *بررسی تأثیر آموزش خودمتمایزسازی بر سلامت روان زنان پس از طلاق*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
- شهرآرای، مهرناز؛ و عبدی، بهشته. (۱۳۸۱). رابطه بین وضعیت‌های هویت حرفه‌ای و جنس با ترس از موفقیت در دانشجویان رشته‌های فنی و مهندسی. *مجله علوم تربیتی و روانشناسی*، ۳(۴)، ۴۳-۶۴.
- عطاران، محمد؛ حاجی حسین‌نژاد، غلام‌رضا؛ و حیدری‌نقدعلی، ژیلا. (۱۳۹۲). تجربه‌های دوران تحصیل و شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلم: پژوهشی خودمردم‌نگارانه. *پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران*، ۳(۱)، ۲۸-۷.
- فروتن، معین؛ و رشادت‌جو، حمیده. (۱۳۹۴). مفهوم پردازی هویت حرفه‌ای اعضای هیأت‌علمی؛ ارائه یک مدل کیفی. *دو فصلنامه مطالعات آموزش و یادگیری*، ۷(۱)، ۱۰۰-۱۲۳.

- مسرور، رضا. (۱۳۹۴). بازنگری علل مؤثر بر نقش معلم در ارتقاء کیفیت امور فرهنگی تربیتی دانش آموزان آینده سازان جامعه. سومین همایش ملی مدرسه فردا، دانشکده فنی و حرفه‌ای سما، چالوس.
- مشهدی‌فراهانی، ملکه. (۱۳۸۴). رابطه هویت شغلی با رضایتمندی روانی پرستاران با توجه به جنس و سابقه-کار. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- ملکمیان، لینا؛ قجرعزندانلو، حیدر؛ و سالکی شیرجینی، اعظم. (۱۳۸۸). وضعیت تعهد سازمانی و رابطه آن با نقش پایگاه هویت شغلی کارکنان بیمارستان‌های تأمین اجتماعی استان گلستان. پژوهش اجتماعی، ۱۱۳-۱۳۴، (۲)۲.
- ولیزاده، لیلیا؛ و قربانی، فاطمه. (۱۳۹۴). هویت حرفه‌ای پرستاران و عوامل مرتبط با شکل‌گیری آن: یک مقاله مروری. پژوهش پرستاری، ۱۰(۴)، ۸۸-۹۷.
- Apesoa-Varano, E. C. (2007). Educated caring: The emergence of professional identity among nurses. *Qualitative Sociology*, 30(3), 249-274.
- Baraz-Pordanjani SH, Memarian R, Vanaki Z. (2014). Damaged professional identity as a barrier to Iranian nursing students' clinical learning: a qualitative study. *J Clin Nurs Midwifery*; 3(3):1-15
- Baxter Magolda, Marcia B. (1999). "Constructing Adult Identities." *Journal of College Student Development*, 40, 6, 629-44.
- Becker, B. A. (2013). *The lived experience of professional identity in master nursing academics*.
- Carlone, Heidi B., & Angela, J. (2007). Understanding the Science Experiences of Successful Women of Color: Science Identity as an Analytic Lens. *Journal of Research in Science Teaching*, 44(8).
- Connelly, F. M., & Clandinin, D. J. (1999). *Shaping a professional identity: stories of education practice*. London: Althouse.
- Cook, T. H., Gilmer, M. J., & Bess, C. J. (2003). Beginning students' definitions of nursing: an inductive framework of professional identity. *Journal of Nursing Education*, 42(7), 311-317.
- Crigger, N., & Godfrey, N. (2014). From the inside out: A new approach to teaching professional identity formation and professional ethics. *Journal of Professional Nursing*, 30(5), 376-382.
- Day, C., Elliot, B., & Kington, A. (2005). Reform, standards and teacher identity: Challenges of sustaining commitment. *Teaching and Teacher Education*, 21(5), 563- 567.
- Del Prato, D. (2013). Students' voices: the lived experience of faculty incivility as a barrier to professional formation in associate degree nursing education. *Nurse Education Today*, 33(3), 286-290.
- Erut, M. (1994). *Developing professional knowledge and competence*. London: Falmer press.
- Fairfield-Artman, P. (2010). *Narratives of female ROTC student-cadets in the postmodern university*. University of North Carolina at Greensboro.
- Goodson, IF, & Cole, AL. (1994). Exploring the teachers professional knowledge: Constructing identity and community. *Teacher Education Quarterly*, 21 (1), 85-105.
- Gregg, M. F., & Magilvy, J. K. (2001). Professional identity of Japanese nurses: bonding into nursing. *Nursing & health sciences*, 3(1), 47-55.
- Heidari, H., & Rezaei, A. (2011). Sociological analysis of students' professional identity: A case study: students of Mazandaran University. *Quarterly cultural studies*, 2, 1-29.

- Hoeve, Y. T., Jansen, G., & Roodbol, P. (2014). The nursing profession: public image, self-concept and professional identity. A discussion paper. *Journal of Advanced Nursing*, 70(2), 295-309.
- Kegan, R. (1994). *In over our heads: The mental demands of modern life*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Kelchtermans, G. (1994). *De professionele ontwikkeling van leerkrachten basisonderwijs vanuit het biografisch perspectief (The professional development of elementary teachers from the biographical perspective)*. Leuven: Univerisity Press.
- Kelchtermans, G. (2009). Who I am in how I teach is the message. Prospects of change in higher education. Towards new qualities and relevance: Festschrift for Matthias Wesseler (161-171). Frankfurt a. M.: IKO-Verlag.
- Khodarahmi, E. (2012). *An Investigation into Iranian EFL Teachers 'Professional Identity and Its Construction*. A Thesis Submitted to the Department of English Language and Literature in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts in Teaching English as a Foreign Language. Tehran: Allameh Tabataba'i University.
- Korthagen, F. A. (2004). In search of the essence of a good teacher: Towards a more holistic approach in teacher education. *Teaching and teacher education*, 20(1), 77-97.
- Lamote, C., & Engels, N. (2010). The development of student teachers' professional identity. *European Journal of Teacher Education*, 33(1), 3-18.
- Larson, J., Brady, M., Engelmann, L., Perkins, B. I., & Shultz, C. (2013). The formation of professional identity in nursing. *Nursing education perspectives*, 34(2),
- Luzzo, D. A., Funk, D. P., & Strang, J. (1996). Attributional retraining increases career decision-making self-efficacy. *The Career Development Quarterly*, 44(4), 378-386.
- MacIntosh, J. (2003). Reworking professional nursing identity. *Western Journal of Nursing Research*, 25(6), 725-741.
- Madsen, W., McAllister, M., Godden, J., Greenhill, J., & Reed, R. (2009). Nursing's orphans: How the system of nursing education in Australia is undermining professional identity. *Contemporary nurse*, 32(1-2), 9-18.
- Marañón, A. A., & Pera, M. P. I. (2015). Theory and practice in the construction of professional identity in nursing students: a qualitative study. *Nurse Education Today*, 35(7), 859-863.
- Marcia, J. E. (1993). The ego identity status approach to ego identity. *In Ego identity* (3-21). Springer, New York, NY.
- Marcia, J. E. (2002). Identity and psychosocial development in adulthood. *Identity: An international journal of theory and research*, 2(1), 7-28.
- Marcia, J.E (1966) Development and Validation of ego identity status. *Journal of personality and social psychology*, 3, 551-80.
- Noble, C., Coombes, I., Shaw, P. N., Nissen, L. M., & Clavarino, A. (2014). Becoming a pharmacist: the role of curriculum in professional identity formation. *Pharmacy practice*, 12(1).
- Öhlén, J., & Segesten, K. (1998). The professional identity of the nurse: concept analysis and development. *Journal of advanced nursing*, 28(4), 720-727.
- Pearson, F. C. (1998). *A Cross-sectional Study of the Relationship between Perry's Scheme, Marcia's Identity Statuses, Educational Level and Gender*. Doctoral dissertation, The Ohio State University.
- Reid, A., Dahlgren, L. O., Petocz, P., & Abrandt Dahlgren, M. (2008). Identity and engagement for professional formation. *Studies in Higher Education*, 33(6), 729-742.

- Reynolds, C. (1996). Cultural scripts for teachers: Identities and their relation to workplace landscapes. *Changing research and practice: Teachers' professionalism, identities and knowledge*, 69-77.
- Schwartz, S. J., Luyckx, K., & Vignoles, V. L. (Eds.). (2011). *Handbook of identity theory and research*. Springer Science & Business Media.
- Skorikov, V., & Vondracek, F. W. (1998). Vocational identity development: Its relationship to other identity domains and to overall identity development. *Journal of Career Assessment*, 6(1), 13-35.
- Sugrue, C. (1997). Student teachers' lay theories and teaching identities: Their implications for professional development. *European Journal of Teacher Education*, 20(3), 213-225.
- Walker, S., Dwyer, T., Broadbent, M., Moxham, L., Sander, T., & Edwards, K. (2014). Constructing a nursing identity within the clinical environment: The student nurse experience. *Contemporary nurse*, 49(1), 103-112.
- Waterman, A.S. (1999), "Identity, the identity statuses, and identity status development: A contemporary statement", *Developmental Review*, 19, 591-621.
- Wengström, Y., & Ekedahl, M. (2006). The art of professional development and caring in cancer nursing. *Nursing & health sciences*, 8(1), 20-26.
- Wilson, J. L. (2011). *Using Identity Processing Styles to Better Understand a Comprehensive Status Model of Identity Development* (Doctoral dissertation, University of Akron).

